

Munozara eslatmasi

Biznes va davlat boshqaruv organlari o'rtasida korrupsiya masalalari bo'yicha muloqotni rag'batlantirish

United Nations
Office on Drugs and Crime

United Nations
Office on Drugs and Crime

Munozara eslatmasi

**Biznes va davlat boshqaruv organlari o'rtasida korrupsiya masalalari
bo'yicha muloqotni rag'batlantirish**

Toshkent. 2022 yil, noyabr.

Tarkibi

Tanishuv	3
Nuqtai nazarni tortish	3
Biznes nuqtai nazari.....	5
Fuqarolik jamiyati nuqtai nazari.....	6
Davlat hokimiyati organlarining ko'rinishi	8
Muhokama uchun tavsiyalar.....	9
Xulosa.....	11

Tanishuv

UNODC Konventsiyani amalga oshirish borasidagi sa'y-harakatlarida Davlatlar Konventsiya taraflariga texnik yordam ko'rsatadi. Ko'mak ko'rsatishning eng muhim yo'nalishlaridan biri bu korrupsiya hodisasini, uning ayrim tarmoqlarida va ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat sohalarida namoyon bo'lishining turli shakllarini tahlil qilish bo'yicha sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlashdir.

2021-2023-yillarda Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi, Savdo-sanoat palatasi va O'zbekiston Respublikasi Biznes-ombudsmanining vakolatxonasi, shuningdek Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi bilan birgalikda davlat tashkilotlari bilan o'zaro aloqada bo'lganda O'zbekiston Respublikasining tadbirkorlik sub'ektlari duch kelgan korrupsiya xavf-xatarlarini tahlil qilish bo'yicha tadbirlar amalga oshirildi. Shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini tartibga solish sifati bilan bog'liq sabablar, shuningdek, jarayon tadbirkorlik sub'ektlari faoliyatini davlat tekshiruvi. O'rganishlar jarayonida asosiy manfaatdor tomonlar vakillari – xususiy tadbirkorlik vakillari, biznes-uyushmalar vakillari, davlat idoralari, boshqaruv organlari vakillari, shuningdek fuqarolik jamiyati vakillari bilan guruh muhokamalari o'tkazildi. Ushbu guruhlar vakillarining javoblarini taqqoslash, shuningdek, ularning korrupsion o'zaro ta'sirlarni qo'zg'atuvchi normativ muhitdagi kamchiliklar keltirib chiqaradigan qiyinchiliklarga oid qarashlari bir qator tavsiyalarni ishlab chiqishga olib keldi, bular ushbu yozuvda belgilangan.

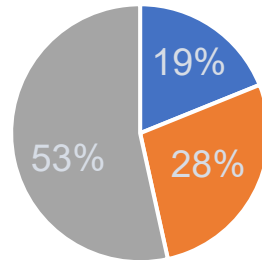
Tadqiqot Birlashgan Millatlar Tashkilotining Markaziy Osiyodagi giyohvand moddalar va jinoyatchilik bo'yicha mintaqaviy idorasi tomonidan amalga oshirilgan loyiha doirasida "Ishbilarmonlik barqarorligi bo'yicha global harakatlar" loyihasi doirasida o'tkazildi.

Nuqtai nazarni tortish

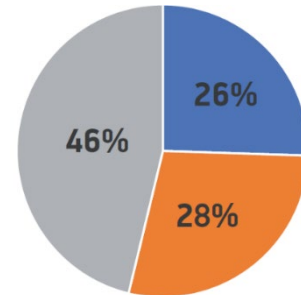
2021 yil oktyabr-noyabr oylarida o'tkazilgan onlayn so'rov natijalaridan ko'rinib turibdiki, tadbirkorlik sub'ektlari va davlat tashkilotlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar jarayonida korrupsiyaga qarshi kurashning keng tarqalganligi juda yuqori (1-son). O'z amaliyotida qatnashgan respondentlarning 50% dan ortig'i ushbu muloqotda tez-tez ishtirok etish zaruratiga duch kelishdi, yana 28% - kamdan-kam hollarda.

1-rasm. Tadbirkorlik sub'ektlarining davlat organlari bilan o'zaro hamkorligida korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarning tarqalishi

So'nggi 12 oy ichida tadbirkorlar o'rtasida korrupsiya bilan uchrashish tezligi (%)

Tadbirkorlarning kelgusi 12 oy ichida koronavirus bilan uchrashish chastotasi haqidagi umidlari (%)

● duch kelmayman ● kamdan-kam hollarda ● tez-tez

Shu bilan birga, so'rov paytida, ularning fikriga ko'ra, vaziyat qanday rivojlanishi to'g'risida tadbirkorlarning optimizmiga e'tibor berish mumkin. Oldindan ko'rinib turgan kelajakda koronavirus bilan tez-tez uchrashishni kutayotganlarning ulushi 46%ga kamaygan, bunga boshqa duch kelmasligiga ishonch bildirgan respondentlar ulushi oshgani sabab bo'lgan.

Tadbirkorlikni davlat organlari bilan o'zaro muloqot chog'ida korrupsion amaliyotlardan foydalanishga undaydigan omillarni tushunish maqsadida tadbirkorlar, shuningdek, biznes konsultantlar bilan qator guruh muhokamalari o'tkazildi.

Biznes hamjamiyati vakillari bilan guruhli muzokaralar natijalari shuni ko'rsatdiki, tadbirkorlar va biznes-konsultantlar quyidagilarni davlat bilan o'zaro aloqaning eng muammoli sohalari deb hisoblashadi:

- Davlat xaridlari
- Litsenziyalash, ruxsat berish tartib-taomillari, utilitalarga kirish
- Bank tizimida qarzga olingan mablag'larga kirish
- Tadbirkorlik subyektlari faoliyati ustidan nazorat
- Utilitalar iste'molini nazorat qilish jarayoni
- Er va er uchastkalariga kirish

Keyin, bir xil masalalar bo'yicha turli nuqtai nazarlarni keltirib o'tish va taqqoslash kerak.

Biznes nuqtai nazari

Biznes hamjamiyati nuqtai nazaridan davlat tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlikda korrupsion amaliyotlardan foydalanishning yuqori darajada tarqalishi sabablari:

1. Huquqiy aktlarning to'qnashuvlari. Bundan tashqari, eng og'riqli tomoni shundaki, turli huquqiy kuch aktlarining to'qnashuvlari.

Masalan, tadbirkorlik faoliyatini tekshirish jarayonida yoki imtiyozlarni qo'llash imkoniyatini ko'rib chiqishda, bunday nizolar mansabdor shaxsga uning xohishiga ko'ralganda, tashkilotning faoliyati tekshiriladigan muvofiqlik to'g'risidagi aktni tanlash imkoniyatini beradi.

2. Amaldorlarning sub'ektiv ixtiyori asosida qaror qabul qilish vakolatlarining kengligi ham og'ir bo'ldi.

Masalan, eng kam va maksimal miqdordagi jarima miqdorini tanlashda "vilka". Yoki, inspektorning auditorlik tekshiruvi davomida aniqlangan o'sha turdagi qoidabuzarliklar va kamchiliklarni tanlash imkoniyati mavjud bo'lib, bu haqda hisobotda o'z aksini topish lozim.

3. Tekshiruv natijasida yetkazilgan zarar uchun javobgarlikning yo'qligi, ya'ni asossiz ravishda, ya'ni tartibni buzgan holda amalga oshirilgan davlat organining harakatlari ham muammoli soha sifatida qayd etiladi.

Va tekshiruvlar jarayonida tadbirkorlarning buzilgan huquqlarini himoya qilish mexanizmlari mavjud bo'lsa-da, ulardan foydalanish amaliyoti, ba'zi hollarda, vaqt o'tishi bilan ko'payishni nazarda tutadi. Bu mexanizmlar yordamida o'z huquqlarini himoya qilish imkoni bo'ladi, degan noaniqliklar mavjud. Shubhasiz, "ishonch yoki noaniqlik" toifalari tadbirkorning sub'ektiv tuyg'ularidan darak beradi, biroq bu tasavvur ma'lum darajada oldingi tajriba, o'z yoki boshqa tadbirkorlarning tajribasi bilan shakllanadi. Shuning uchun bu jihatni ham hisobga olish kerak.

4. Me'yorlarning iqtisodiy yoki amaliy jihatdan qo'ldan berkitib bo'lmasligi, normativ huquqiy aktlar talablari. Boshqacha qilib aytganda, tadbirkorlar normalar ko'pincha amaliyotda haddan tashqari yuqori va imkonsiz bo'ladi, deb ta'kidlashadi.

Muhokamalar chog'ida texnik yoki iqtisodiy tartibga solishni joriy etish amaliyotda amalga oshirilishi mumkinligini yetarli darajada o'rganmasdan va baholamasdan amalga oshirilishi qayd etildi.

5. Qonunchilikdagi tez-tez o'zgarishlar.

Normativ-huquqiy hujjatlarni rasmiylashtirishning yuqori stavkalari, tartib-qoidalarning beqarqar va kutilmaganligiga olib keladi, shuningdek tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan normativ o'zgarishlarni monitoring qilishning qiyinligi. Va men "masala" atamasini alohida ishlataman, chunki yiliga qabul qilingan hujjatlar soni 2000 hujjatlardan (2021) oshadi va agar ularning katta qismi boshqa harakatlarga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritishni yoki bekor qilishni nazarda tutsak, normativ-huquqiy bazani tartibga soluvchi o'zgarishlar bilan qamrab olish juda muhim bo'lishi mumkin va mavjud harakatlarning 50 foiziga ta'sir qiladi.

Fuqarolik jamiyati nuqtai nazari

Tadbirkorlik doiralari vakillari bilan o'tkazilgan muloqotlarda qayd etilgan deyarli barcha omillar nodavlat notijorat tashkilotlari vakillari bilan o'tkazilgan muloqotlarda tasdiqlandi. Biroq, ulardan tashqari, quyidagilar kabi omillar ham qayd etildi:

- 1. Lex.uz onlayn ma'lumotlar bazasida barcha qonuniy aktlar chop etilmasligiga qaramay, rivojlanish jarayonida shaffoflikning yo'qligi.**
- 2. Fuqarolik jamiyati bilan to'la muloqotning yo'qligi.**

Barcha qonun va farmonlar loyihasi ham jamoatchilik muhokamasiga tortilmaydi. Ayniqsa, mintaqalarda, ayniqsa, muloqot uchun hukumatlarga amaliy jihatdan yo'l qo'yilmaydi.

- 3. Jamoat nazorati huquqining amaliy jihatdan qo'ldan kelmasligi, shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Tashkilotlari vakillari davlat organlarining jamiyat tomonidan faoliyati ustidan jamoatchilik bilan muloqot va nazorat o'rnatish uchun huquqiy asos yo'qligini ta'kidlashlari mumkin.**
- 4. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlar va fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini tekshirish jarayonida "yo'l qo'yilmaydigan narsa taqiqlanadi" tamoyilini keng qo'llash.**

Aslida, O'zbekiston Respublikasi Tashkilotlari vakillarining so'zlariga ko'ra, ular faqat ularning amalga oshirilishi tartibi va tartibi bo'lmagani uchungina jamoatchilik nazoratining hech qanday funksiyasini bajarish huquqidan foydalanishi mumkin emas.

Jumladan, "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonunning 11-moddasida shunday deyiladi:

"Jamoatchilik monitoringi - bu davlat organlari va ularning mansabdor shaxslari faoliyatini jamoatchilik manfaatlariga ta'sir ko'rsatuvchi ma'lumotlarni to'plash, umumlashtirish va tahlil qilish orqali kuzatish.

Ommaviy monitoring ochiq va oshkora amalga oshiriladi. Ommaviy monitoringni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ham amalga oshirilishi mumkin.

Jamoatchilik monitoringi tashkilotchisi jamoatchilik monitoringi ob'ekti, uni o'tkazish muddati va tartibi to'g'risida oldindan ochiq ma'lumot berishi kerak»;

Ya'ni monitoringni qanday amalga oshirishni O'zbekiston NKning o'zi belgilashi kerak. Shu bilan birga, shuni tushunishimiz kerakki, O'zbekiston Respublikasi Tashkilotlarining nazorat qilish huquqi Davlat hokimiyatiga O'zbekiston Respublikasi Tashkilotlari talablariga rioya qilish majburiyatini yaratmaydi, chunki amalda so'rovlarni bajarmagani uchun Davlat sub'ektini javobgarlikka tortish qiyin bo'lishi mumkin.

5. Vaziyatni tartibga solish yo'nalishlari, qoida tariqasida, davlat organining pozitsiyasidan tanlanadi.

Agentliklarning normativ vositalarni tanlashda va normativ aralashuvning maqsadga muvofiqligini aniqlashda ustun mavqega ega ekanligini ta'kidlash mumkinligining sababi qonun loyihasini ishlab chiqishni boshlash jarayonining aniqlanishidan kelib chiqadi.

Ayniqsa, vazirlik aktini ishlab chiqishning asosi oliy hokimiyatning, ya'ni qonunning qaroridir. O'z navbatida, O'zbekiston Respublikasida qonun loyihalarining haddan tashqari ko'pchiligi ko'pincha ijro etuvchi hokimiyat organlari tomonidan, shuningdek, Vazirlar Mahkamasi va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari loyihalari ishlab chiqiladi. Shunga ko'ra, ushbu protseduralar orqali qo'shimcha bo'lim aktini ishlab chiqish bo'yicha bo'limlarning ko'rsatmalarini o'zlariga amalga oshirish mumkin.

Shu bilan birga, ta'kidlash lozimki, joriy yilda Strategik islohotlar agentligi yaratildi. Unga Agentlikning ekspert hamjamiyati bilan olib borayotgan faoliyati natijalari asosida qonun va qarorlar loyihalarini kiritish vakolati berildi, bu esa idoralararo muvofiqlashtirish jarayonini chetlab o'tdi.

Davlat hokimiyati organlarining ko'rinishi

Biznes hamjamiyati va fuqarolik jamiyati institutlari vakillari bilan muloqot chog'ida olingan fikr-mulohazalar va fikrlar davlat idoralari vakillari bilan bo'lib o'tgan panel muhokamasida taqdim etildi. Ularning nuqtai nazaridan huquqiy tartibga solishdagi kamchiliklar tufayli buzg'unchi amaliyotlarni qo'zg'atishning bir qancha sabablari bor.

1. Normativ-huquqiy hujjatlarning yuqori sifatli va to'liq ro'yobga chiqarishi yuqori turuvchi organlar qarorlaridan qat'iy ko'ra ko'proq vaqt talab qiladi va "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi Qonun bilan ta'minlanadi.

Ishtirokchilar ta'kidlaganidek, ko'pincha normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqish uchun ajratilgan vaqt 2 oydan kam va ba'zi hollarda 1 oydan kam bo'lmagan vaqtni tashkil etadi.

Amaliyotda normativ huquqiy akt loyahasini ishlab chiqish jarayoni quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: normativ huquqiy akt loyihasi matnini to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqish, idoralararo tasdiqlash, idoralararo muvofiqlashtirish va kelishmovchiliklarni qiyoslash, regulation.gov.uz portalidagi normativ-huquqiy hujjat loyahasini jamoatchilik muhokamasi (kamida 15 kun), olingan izohlarni ko'rib chiqish va normativ-huquqiy hujjat loyahasiga keyingi o'zgartirishlar kiritish, idoralararo qayta tasdiqlash, loyihani yuqori turuvchi organga bo'ysundirish va keyinchalik qayta ko'rib chiqish.

Islahotlarning yuqori sur'atlarini hisobga olsak, davlatning muayyan vaziyatga javob berish tezligiga ustuvorlik berilishi aniq. Shu munosabat bilan barcha qonun va farmonlar loyahasini istisnosiz jamoatchilik muhokamasi o'tkazish majburiyati bekor qilindi. Va Prezidentning 2022 yil 17 martdagi No UP-89-sonli farmoniga muvofiq, faqat "*muhim iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega bo'lgan normativ huquqiy aktlar loyahasini, qoida tariqasida, loyihani ishlab chiqish tashkilotlari tomonidan Portalga joylashtiriladi*"

2. Davlat organlari vakillari, fuqarolik jamiyati vakillari va ishbilarmon doiralari nuqtai nazaridan ko'p hollarda normativ-huquqiy hujjatlar loyihalariga ahamiyatsiz, yetarli darajada ishlab chiqilmagan, asossiz izohlar berishadi.
3. Bo'limlarda normativ huquqiy aktlar loyahasini ishlab chiqish uchun mas'ul bo'lgan davlat xizmatchilari har doim ham normativ huquqiy aktlarning korrupsiyaga qarshi ekspertizasi texnikasi va usullarini bilishmaydi. Bu uning amalga oshirilishi samaradorligini pasaytiradi va formalizmga olib kelishi mumkin, masalan, tekshirish ro'yxatini to'ldirish shaklida, aslida ACE o'tkazmasdan.

4. Davlat xaridlari korrupsiya xavfi oshishining sabablaridan biri, davlat muassasalari vakillarining fikricha, to'g'ridan-to'g'ri shartnomalar tuzish uchun juda keng imkoniyatlar mavjud.
5. Shuningdek, tadbirkorlikning buzg'unchi o'zaro ta'sirga tayyor bo'lishining sababi, bir tomondan, tranzaksiya va materiallar bo'yicha xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirish imkoniyatlarida yotishi ehtimoli katta ekanligi bildirilgan. Tadbirkorlar ma'muriy va byurokratik choralar shu qadar murakkabki, yechib bo'lmasga yaqin ekanligiga amin bo'lishlari mumkin. Pullik minnatdorchilik-ma'muriy va byurokratik choralarni tezlantirish uchun qo'llaniladi. Qolaversa, bu amaldorlar bilan kelishuv bo'lib, u yo'qligidan ko'ra ko'proq tub foyda va daromadni kafolatlay oladi, degan ishonch keng tarqalgan bo'lishi mumkin.

Muhokama uchun tavsiyalar

1. O'zbekiston Respublikasining "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi Qonunida ko'zda ko'rsatilgan normativ-huquqiy ta'sirni baholash mexanizmlarini joriy etish va to'liq qo'llash bo'yicha ishlarni davom ettirish.
RIA me'yorlari, agar to'liq va to'g'ri qo'llanilgan bo'lsa, aniq bir aktni qabul qilishning maqsadga muvofiqligini baholashning zarur darajasini ta'minlaydi, shuningdek, normativ huquqiy aktlarni korrupsiyaga qarshi ekspertizadan o'tkazishda zarur bo'lgan qo'shimcha ma'lumotlarni taqdim etadi.
2. Qoida tuzishni rejalashtirish yo'nalishlarini takomillashtirish, shunda aniq bir masala bo'yicha tahliliy ishlarning asosiy qismi rejaga aniq qoida tuzish tashabbusi kiritilishidan oldin amalga oshiriladi.

Sektor bo'limlari va tashkilotlari tomonidan olib borilayotgan tahliliy tadbirlar sohada aniqlangan muammoni yangi normativ huquqiy akt qabul qilinmasdan hal etib bo'lmasligini isbotlashi lozim.

Normativ-huquqiy tashabbusni ishga tushirish tarafdori bo'lgan argumentlar tartibga solinadigan sub'ektlar, shu jumladan, qo'llab-quvvatlanishi kerak. Ya'ni, reja tuzilmasdan turib hamkorlar bilan guruh muhokamalari o'tkazilishi kerak.

Shunday qilib, rejalashtirish bosqichida qonun va qoidalar loyihasi ekranga chiqarilishi kerak, ularning maqsadga muvofiqligi faktlar bilan to'g'ri tasdiqlanmagan.

Bundan tashqari, normativ-huquqiy hujjatni ishlab chiqish uchun ajratilgan vaqt jamoatchilik muhokamasi va ekspertlarni baholashning barcha tegishli tartib-taomillarini amalga oshirish uchun etarli vaqt ajratishi kerak.

3. Normativ-huquqiy hujjatlar, tartib-taomillarni amalga oshirish tartibi o'rnatilgan normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari, normativ-huquqiy hujjatlarni va unda nazarda tutilgan tartib-taomillarni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan tranzaksiya xarajatlarining o'zaro ta'siri, vaqti, xarajatlarini hisoblashning odatiy ssenariylarini modellashtirish usullaridan foydalangan holda amalda sinovdan o'tkazilishi va uchirilishi kerak.

Olingan natijalar Normativ ta'sirni baholash to'g'risidagi tegishli hisobotda aks ettirilishi kerak.

4. Qonunchilik aktlarining korruptsiyaga qarshi ekspertizasi bo'yicha trenerlar guruhini tuzish va ushbu sohada ta'lim olgan davlat xizmatchilari sonini ko'paytirish bo'yicha ishlarni davom ettirish.

Bundan tashqari, nodavlat sektor vakillarini - O'zbekiston Respublikasi Tashkilotlari va biznes hamjamiyati vakillarini o'quv jarayoniga jalb qilish.

5. Nodavlat sektor va davlat hokimiyati organlari o'rtasida konstruktiv muloqotni shakllantirish uchun quyidagilarga imkon beruvchi treninglar va axborot tadbirlarini tashkil etish zarur:

- a. Davlat xizmatchilari soha ahvolini kompleks tahlil qilish jarayoniga konstruktiv hissa qo'shish uchun fuqarolik va biznes hamjamiyatlarining roli va imkoniyatlari, barcha taraflar manfaatlariga muvozanatli, muvozanatli yondashuvni aks ettiruvchi normativ huquqiy aktlar va boshqa normativ qarorlarni ishlab chiqish to'g'risida to'liq tushunchaga ega bo'lishlari kerak.

- b. Fuqarolik va tadbirkorlik kasaba uyushmalarining faollari davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatini tahlil qilish, qoida tuzish va qonun chiqarish jarayonlarini tushunish, tahliliy-normativ hujjatlarni ishlab chiqish, shuningdek, muayyan ko'rinishlaridan ko'ra, tizimli muammolarga e'tibor qaratadigan konstruktiv muhokamalarni o'tkazish bo'yicha o'z malakalarini oshirishlari lozim.

6. Tijorat faoliyatining barqarorligini ta'minlash bo'yicha niyatlarni amalga oshirish uchun yirik korporativ tuzilmalar: qo'shma aksiyadorlik kompaniyalari, tijorat banklari, mas'uliyati cheklangan jamiyatlar uchun sharoitlar yaratish zarur:

- a. ichki tartib-taomillar va me'yoriy hujjatlarni korrupsiyaga qarshi ekspertiza usullaridan foydalangan holda tahlil qilish.
- b. ish joyida korrupsiya va firibgarlik xavf-xatarlarini xaritaga tushirish hamda ularning oldini olish, nazorat qilish, aniqlash va ichki tergov qilishning ichki siyosati va mexanizmlarini ishlab chiqish.

Xulosa

O'zaro munosabatlarda ishtirok etuvchi tomonlarning har biri aynan shu holatga nisbatan o'z nuqtai nazariga ega. Muhokamalar misolida esa shuni ta'kidlash mumkinki, biznes tuzilmalari va davlat organlarining o'zaro hamkorligida korrupsiya amaliyotini qo'llash sabablarining izohlanishi doimo o'z kasbiy, biznes manfaatlarini himoya qilish yoki ko'rsatilgan tashkilot manfaatlarini hisobga oladi. Amaliy jihatdan, bu umumiy pozitsiyalarni yaqinlashtirish va identifikatsiya qilish, ob'ektiv sabablarga ko'ra, har doim o'zaro ta'sir ko'rsatuvchi tomonlarning o'rnatilgan nuqtai nazariga to'sqinlik qilishini anglatadi.

Shunga qaramay, manfaatlardagi ziddiyatlarning beqaror ko'rinishiga qaramay, munosabatlarning har ikki tomoni, biznes va davlat boshqaruv organlari ham umumiy manfaatlarga ega. Ayniqsa, har ikki taraf ham qonunchilikka rioya etilishi bilan bog'liq xarajatlarni minimallashtirish, korrupsiyaning kundalik amaliyotga ham, biznes va biznes tuzilmalar timsoliga ham salbiy ta'sirini kamaytirishga qiziqish bildirmoqda. Bunday umumiy manfaatlar muloqot orqali o'rnatilishi mumkin va kerak. Turli nuqtai nazarlarni to'g'ridan-to'g'ri tortish ular o'rtasida konsensus topishda zarur qadamdir.

Shu munosabat bilan korrupsiya muammolarini muhokama qilish va uni yo'q qilish yo'llarini topish bo'yicha muhokama platformalarining yaratilishi boshqaruv organlari va tartibga solinadigan sub'ektlar o'rtasida konsensusga erishish yo'lidagi muhim qadamdir.